

НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДОБИ В ПУБЛІКАЦІЯХ ОЧЕВИДЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 рр.

Михайлюк Віталій Павлович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та міжнародного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Луганськ.

Шишкова Ольга Миколаївна, студентка 5-го курсу магістратури за спеціальністю історія, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Луганськ.

Анотація

Діяльність та роль особистостей в історії є дуже цікавим аспектом дослідження, а особливо, якщо свідчення про них створені безпосередньо в період кровопролитних подій Української революції 1917–1921 рр. Вся суперечливість та неоднозначність в оцінці таких визначних постатей тієї доби як: М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра, П. Скоропадський становить величезний обсяг інформації, яку потрібно досконало опрацювати та вивчити для формування більш чіткої картини та становища визначних діячів, що працювали в той час. Після прийняття незалежності активізувався процес вивчення літератури, пов'язаної з подіями визвольних змагань в Україні. Серед вчених, які першими звернулися до цієї тематики були: С. Литвин, В. Капелюшний, В. Солдатенко. Ці автори намагалися дослідити той масив інформації, яка була написана в часи діяльності лідерів революційних подій. Також слід звернути увагу на перші біографічні публікації революційної доби, зокрема Ю. Тищенка, В. Кроліва, Б. Магміта, а також до цієї групи відносять і брошуру М. Грушевського «Про Центральну Раду і Народних Міністрів». Однак найбільша кількість публікацій тієї доби присвячена С. Петлюрі. Слід зазначити, що саме на прикладі публікацій про С. Петлюру можна простежити еволюцію поглядів і відходів авторів в бік фальсифікації. Здійснено історіографічний огляд та аналіз публікацій біографічного характеру про представників національної еліти, видрукувані безпосередньо в період Української революції 1917–1921 рр.

***Ключові слова:** національна еліта, українська революція, історіографія, національне державотворення, гетьманщина, директорія.*

Майже дев'яносто шість років минуло від березневих подій 1917 р., що започаткували Українську революцію. За цей період випущено сотні публікацій, присвячених різним аспектам історії цієї доби, в тому числі й ролі національної еліти в державотворчих процесах 1917–1921 рр. Багато з них залишаються ще малодослідженими або не позбавлені суб'єктивної оцінки авторів та впливу радянської ідеології на трактування і висвітлення важливих подій історії нашої країни. Ця проблема у наш час є дуже **актуальною**, оскільки після прийняття державою незалежності в 1991 р. у дослідників з'явився доступ до раніше засекречених матеріалів із фондів архівів, а також об'єктивно проаналізувати вже існуючий масив літератури. Діяльність та роль особистостей в історії є дуже

цікавим аспектом дослідження, а особливо, якщо свідчення про них створені безпосередньо в період кровопролитних подій Української революції 1917–1921 рр. Вся суперечливість та неоднозначність в оцінці таких визначних постатей тієї доби як: М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра, П. Скоропадський становить величезний обсяг інформації, яку можна ще дуже довго вивчати та приходити до різноманітних висновків. Тепер науковці можуть по-новому розглянути події минулих років і знайти новий підхід до їх вивчення.

Мета роботи: дослідити національну еліту революційної доби в публікаціях очевидців Української революції 1917–1921 рр.

Завдання роботи: зробити історіографічний огляд публікацій біографічного характеру про представників національної еліти; проаналізувати ряд публікацій, авторство яких знаходиться під сумнівом; простежити еволюцію поглядів деяких авторів на роль суперечливої постаті Симона Петлюри в Українській революції 1917–1921 рр.; дати загальну оцінку діяльності керівників революції та їх ролі цих подіях.

Важливою складовою історіографії цієї проблеми є публікації біографічного характеру про представників національної еліти революційної доби, видрукувані безпосередньо в ті роки. Проте цей пласт історіографічних джерел, присвячених ролі національної еліти в Українській революції 1917–1921 рр., на жаль, ще й досі ґрунтовно не проаналізований.

Перші спроби такого аналізу, не виходячи за рамки завдань власних наукових досліджень, здійснили С. Литвин, В. Капелюшний, В. Солдатенко. Немає підстав не погодитись з твердженням С. Литвина, що «репресовані» – не так історією, як істориками – події, а також окремі діячі, які відігравали нерідко переломну роль для України, залишаються, на жаль, досі не реабілітованими в сенсі політичному, суспільному, оскільки не реабілітованими в сенсі науковому» [1, с. 7]. Проте, дослідник суттєво аналізує в своїй роботі лише праці післяреволюційного та наступних періодів історії України, а щодо публікацій власне революційної доби, то він їм дає лише побіжну поверхневу характеристику.

Дещо однобоко використовує публікації революційної доби В. Солдатенко, бо складається враження, що він аналізує серед них тільки ті (наприклад, «Відродження нації» В. Винниченка, «Винниченко проти Петлюри»), що містять упереджену, однозначно негативну характеристику С. Петлюри, ігноруючи ті з перших публікацій, де, навпаки, міститься схвальна інформація про останнього [12, с. 5-43].

Значно більше уваги першим публікаціям приділено в дослідженні В. Капелюшного. Так, автор наголошує, що «саме дослідження цієї групи літератури дає змогу ознайомитись зі «стартовими» характеристиками, що дозволяє прослідкувати як згодом наступники підтасовували факти з біографій під власні концепції, перебільшували або, навпаки, зменшували заслуги того чи іншого політичного діяча. Серед таких публікацій є політичні портрети М. Грушевського, В. Винниченка, К. Левицького, М. Міхновського, С. Петлюри, П. Скоропадського [12, с. 83-84].

Дослідник зупиняє свою увагу на перших біографічних публікаціях революційної доби, зокрема Ю. Тищенка, В. Кроліва, Б. Магміта, а також до цієї групи відносить і брошуру М. Грушевського «Про Центральну Раду і Народних

Міністрів» [11, с. 84]. Щодо останнього твердження, то дозволимо собі взяти його під сумнів, зробивши відразу два уточнення: по-перше, титульна сторінка оригіналу брошури свідчить, що в монографії В. Капелюшного допущена механічна помилка – випущено слово «Рада», бо назва брошури насправді містить два слова «Рада»: «Про Центральну Раду і Раду Народних Міністрів»; по-друге, у вихідних даних в оригіналі публікації авторство не вказується, тому твердження В. Капелюшного, що це «брошура М. Грушевського» викликає сумнів [11, с. 84]. Можливо дослідник чисто механічно приписав авторство публікації М. Грушевському, адже перша біографічна розвідка в брошурі присвячена саме йому. До речі, про можливість саае технічної помилки вченого щодо авторства вказаної брошури свідчить і той факт, що ні в монографії В. Капелюшного, ні в його дисертації в переліку використаних джерел дослідження серед публікацій М. Грушевського ця брошура не називається.

Хто ж справжній автор цієї публікації, в якій вміщено біографії багатьох діячів Української Центральної Ради. Сама брошура складається з двох частин. В першій частині, яку можна назвати теоретичною, подається ґрунтовний виклад діяльності Центральної Ради від її створення й аж до кінця березня 1918 року. Можна припустити, що видання брошури приурочене саме річниці УЦР: «20 березоля по новому стилю Центральна Рада святкувала роковини свого існування... В чому ж сила Центральної Ради, в чому таємниця її живучості? В єдиному! Вона була і залишилась вищим органом об'єднаного українського народу» [11, с. 73]. Другу ж частину можна вважати додатком до першої, в ній подано стислі біографії тодішньої національної політичної еліти.

Закінчується виклад теоретичного матеріалу невідомим криптонімом «Ол. Чий» [11, с. 74]. Копітка робота, пов'язана з довгими пошуками розгадки авторства цієї важливої публікації революційної доби, нарешті увінчалась успіхом. Встановити авторство нам вдалося після ґрунтовного вивчення ще однієї монографії В. Капелюшного, присвяченої саме проблемі встановлення авторства в історіографії українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. В «Таблиці псевдонімів та криптонімів дослідників українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.» знаходимо, що криптонімом Ол. Чий підписував свої публікації О. Чалий-Куцяк [2, с. 93]. До речі, саме під цим криптонімом була написана ним передмова до першого в умовах революції видання творів Т. Г. Шевченка під назвою «Маленький кобзарь» [2, с. 388]. Отже, саме О. Чалий-Куцяк, а не М. Грушевський, є автором першого своєрідного біографічного довідника «Про Центральну Раду і Раду Народних Міністрів», виданого безпосередньо в добу Української революції 1917–1921 рр.

Найбільше публікацій біографічного характеру, випущених в 1917–1921 рр., присвячено найпопулярнішим лідерам Української революції: М. Грушевському, В. Винниченку, С. Петлюрі, П. Скоропадському. Крім біографічного нариса про М. Грушевського, надрукованого в брошурі О. Чалого-Куцяка, де він характеризується таким, що «як історик, як політичний діяч і як найкращий син свого народу, Грушевський стоїть в ряді великих людей Європи» [11, с. 78], лідеру Центральної Ради присвячено було вже в 1917 р. окрему брошуру, яка так і називалась «Михайло Грушевський – голова Української Центральної Ради». На багатому фактичному і аналітичному матеріалі в публікації висвітлювався життєвий та

творчий шлях М. Грушевського, але головну увагу було звернуто саме на його політичну діяльність як лідера УЦР. Слід зазначити, що ця публікація отримала певний резонанс, свідченням чого є позитивна рецензія на неї, написана комісаром Холмської губернії, директором Департаменту внутрішніх справ при Генеральному Секретаріаті Центральної Ради К. Лоським. Рецензент констатує: «можна бути певним, що випущена товариством «Криниця» біографія М. Грушевського зацікавить все українське громадянство... Вони дізнаються, що за порівнюючи короткий час можна зробити одній людині стільки, скільки не зроблять іноді і десяток інших людей; ціле життя – праця невтомна з блискучими наслідками на науковому полі. Біографію написано коротко, але з фактичного боку досить повно» [10, с. 401].

Проте, не всі тогочасні публікації про діяльність М. Грушевського носили схвальний характер. Свідченням цього є, наприклад, окрема брошура, видана у 1917 р. професором І. Лінніченком, в якій він полемізував щодо історичних і національних поглядів М. Грушевського та стосовно самої можливості існування Української держави (за термінологією І.Лінніченка – Малоросії) навіть на засадах федерації чи автономії, позаяк уважав її штучним, уявним витвором, який руйнує єдність Російської держави у добу Світової війни.

Щодо української політичної еліти, в тому числі й М. Грушевського, то І. Лінніченко наголошував, що ці «вузько-місцеві патріоти нездатні розуміти значення нації, національної єдності, необхідності тепер, більш ніж коли-небудь, єдиної руської держави» [8, с. 38].

Великий інтерес у сучасників викликала і діяльність В. Винниченка. До перших спроб короткого узагальнення його громадсько-політичної та літературної діяльності слід віднести брошуру Ю. Тищенка, партійного однодумця, під промовистою назвою «Хто такий Винниченко». Написана вона тенденційно і нагадує собою стиль більшовицької публіцистики. Автор робить висновок, що «протягом всього періоду життя далекими були для Винниченка особисті інтереси: в свободі українського працюючого люду він бачив свою свободу, в його щасті бачив своє щастя» [14, с. 15–16].

Ця публікація не залишила байдужими ні пересічних громадян, ні тогочасних українських діячів. Про це красномовно свідчить рецензія Коломийченка в журналі «Шлях», в якій рецензент констатує, що «подавати до відома широкого громадянства відомості про визначних діячів – річ потрібна. Однак подавати такі біографічні нариси, якого подав Юр. Тищенко про Винниченка, зовсім не варто. З цього нарису ми не можемо навіть уявити постаті і значіння тої людини, котра в життю українською народу відіграла неабияку роль. Замість елементарних сентиментальних авторських міркувань та невдалих теоретичних висновків з них, краще було б подати хоч недовгі, але добрі, справжні відомості про того, біографію котрого пишеш. Замість підтасовки фактів, задля можливості зробити потрібний для автора висновок краще було б подати факти такими, якими вони справді є. Наприклад, Ю. Тищенко зовсім не згадав про Винниченка, як про співробітника з певного напрямку «Украинской жизни» (на моск. мові), як про співробітника взагалі в московських органах, – тобто як про людину, що довгий час лила воду на чуже, на московське колесо. Не згадав він і про вузьку партійність цього бувшого політичного діяча, котра, звісно, затемнювала світогляд і псувала напрямок його

діяльності. Не згадав також про повну хиткості політику Винниченка вже в часи революції. Книжечка Ю. Тищенка написана цілком тенденційно і правдивої вартості не має» [6, с. 62].

Однак найбільша кількість публікацій революційної доби присвячена С. Петлюрі. Слід зазначити, що саме на прикладі публікацій про С. Петлюру можна простежити еволюцію поглядів і відходів авторів в бік фальсифікації. Так, в перших біографічних виданнях про С. Петлюру об'єктивно висвітлюється його життєвий шлях та політична кар'єра. У вступному слові до книги В.Кроліва «Український народний герой Симон Петлюра» знаходимо пророчі слова, що не втратили ще й зараз своєї актуальності: «Чи ж зумієш ти, Народе Український, оцінити все, що вже зроблено ним для щастя Рідного Краю, чи ж зумієш ти віддячити своєму ліпшому Синові за всю його надлюдську працю для твого добра?» [7, с. 31].

Згодом починають виходити друком публікації з першими фальсифікаціями, штампами, міфами, які, на жаль, ще й зараз перекочують з публікації в публікацію. Першими до інсинуацій та зумисних перекручень щодо діяльності С. Петлюри вдалися більшовицькі автори, а згодом – В. Винниченко. До брошури «Винниченко проти Петлюри» було включено статті В. Винниченка та деяких його однодумців із зарубіжних українських комуністичних партій і груп проти тодішнього керівника Директорії С. Петлюри. В кінці 1920 р. у Відні виходить тритомне видання В.Винниченка «Відродження нації». Досить чітко, на нашу думку, оцінює позицію Винниченка при подачі ним характеристики С. Петлюри у «Відродженні нації», а потім і у «Заповіті борцям за визволення» М. Жулинський: «Очевидно, що в цій суціль негативній оцінці політичної діяльності і особи Симона Петлюри слід вбачати особисте несприйняття Винниченком Петлюри, якому доля дарувала більшу славу...» [3, с. 124]. Щодо названих праць Володимира Винниченка, то, попри його партійно-політичну заангажованість, в них вміщено чимало цінного фактичного, аналітичного матеріалу і документів, які дозволяють глибоко зануритись у вивчення українських державотворчих процесів досліджуваного періоду.

Не обминули увагою автори перших публікацій революційної доби і гетьмана П. Скоропадського. Причому уже в роки Української революції 1917–1921 рр. в історіографії почали формуватись два непримиренних напрямки, які і до сьогодні поділяють істориків на два табори: гетьманський і антигетьманський. До першого табору, наприклад, слід віднести брошуру О. Маляревського, а також статті В. Липинського, надруковані ще в 1918 р.

Представники антигетьманського напрямку вже в революційну добу наголошували на цілковитій контрреволюційній спрямованості Гетьманату П. Скоропадського. Так, П. Христюк ще в 1921 р. писав, що «гетьманщина – це найчорніша, найгіршого гатунку німецько-російська буржуазно-поміщицька реакція, яку необхідно за всяку ціну поборювати» [15, с. 138]. Не може не дивувати й характеристика В. Винниченком П. Скоропадського, якого він назвав «підставною, нікчемною фігурою, манекеном і декорацією, за якою стояв німецький генерал та його воля, бажання, інтереси й розпорядження» [1, с. 26].

Як бачимо, ці характеристики є далекими від об'єктивності. Серію публікацій було випущено в роки Української революції 1917–1921 рр. і стосовно лідерів

ЗУНР. Досить змістовним є також видання В. Тимошевського «Історія української влади», де стисло подається загальна характеристика української державності доби Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР та лідерів національного проводу. Крім цього, в роки Української революції 1917–1921рр. випущено також перші публікації, присвячені яскравим представникам тодішньої військової, дипломатичної національної еліти, духовному проводу, кооператорам, науковцям, освітянам. На жаль, цей пласт літератури вивчений ще досить поверхнево, на рівні бібліографії, а тому на часі є ґрунтовне його вивчення і історіографічне осмислення.

Таким чином, в ході даного дослідження здійснено історіографічний огляд та аналіз публікацій біографічного характеру про представників національної еліти, надруковані безпосередньо в період Української революції 1917–1921рр. Виділено основних діячів революції: М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра, П. Скоропадський та охарактеризовано їх роль і внесок, який вони зробили за ці роки.

Тематику даної роботи можна досліджувати і в подальшому в таких напрямках: повсякденне життя провідних учасників революційних подій на Україні, дослідження мемуарної літератури політичної еліти тих часів.

Література

1. Винниченко В. Відродження нації. – Відень, 1920. – Ч.3. – 213 с.
2. Дей О. Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI –XX ст.) / О. Дей. – К.: Наукова думка, 1969.
3. Жулинський М. Голгофа українця Володимира Винниченка/ М. Жулинський. – К.: Дніпро, 1991. – 48 с.
4. Капелюшний В. Замасковані імена: псевдоніми і криптоніми та проблема атрибуції авторства в історіографії українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. / В. Капелюшний. – К.: Нора-Прінт, 2001. – 103 с.
5. Капелюшний В. Здобута і втрачена незалежність: історіографічний нарис української державності доби національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.) / В. Капелюшний. – К.: Олан, 2003. – 608 с.
6. Коломийченко Хв. Рецензія: Юр. Тищенко. Хто такий Винниченко? Біограф. нарис / Х. Коломийченко. – К.: Шлях, 1917. – 15 с.
7. Королів В. Український народний герой Симон Петлюра / В. Королів. – Київ–Прага: Час, 1919.
8. Лінниченко І. Малоруське питання та автономія Малоросії: Лист проф. М. Грушевському / І. Лінниченко. – Петроград–Одеса, 1917. – 40 с.
9. Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і петлюріана / С. Литвин. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2001. – 640 с.
10. Лоський К. Рецензія: Михайло Грушевський – голова Української Центральної Ради / К. Лоський. – К.: Книгар. – 1918. – №7. – С.401–402.
11. Про Центральну Раду і Раду Народних Міністрів. – К., 1918. – 96 с.
12. Солдатенко В. Винниченко і Петлюра: політичні портрети революційної доби / В. Солдатенко. – К.: Світогляд, 2007. – 621 с.
13. Тимошевський В. Історія української влади 1917–1919 / В. Тимошевський. – Відень–Київ, 1920. – 32 с.
14. Тищенко Ю. Хто такий Винниченко: Біограф. Нарис / Ю. Тищенко. – К., 1917. – 16 с.
15. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр. / П. Христюк. – Відень, 1921. – Ч.3.

REFERENCES

1. Vunnuchenko V. Renaissance nation. / V. Vunnuchenko. – Vienna, 1920. – CH.3. – 213 p.
2. Dey A. Dictionary Ukrainian nickname and kryptonimiv (XVIth-XXth century.) / A. Dey. – К.: Naukova Dumka, 1969.
3. Zhulynsky M. Calvary Ukrainian Vynnychenko / M. Zhulinsky. – К.: Dnipro, 1991. – 48 p.
4. Kapelishniy V. Masked names and aliases of Krypton and the problem of attribution of authorship in the historiography of the Ukrainian national liberation struggle of 1917-1921 / V. Kapelishniy. – К.: Nora-print, 2001. – 103 p.
5. Kapelishniy V. Gain and lost independence: historiographical essay Ukrainian statehood day national liberation struggle (1917-1921) / V. Kapelishniy. – К.: Olan, 2003. – 608 p.
6. Kolomichenko H. Review: Yur.Tyschenko. Who is Vynnychenko? Biographer. essay / H. Kolomichenko. – К. Way, 1917. – 15 p.
7. Koroliv V. Ukrainian national hero Simon Petliura / V. Koroliv. – Kyiv-Prague: Time, 1919.
8. Linnychenko I. Maloruske questions and autonomy Little Nov prof. M. Grushevskogo / I. Linnichenko. – Petrograd, Odessa, 1917. – 40 p.
9. Litvin S. Court story: Simon Petliura and petlyuriana / S. Litvin. – К.: Publishing Olena Teliha, 2001. – 640 p.
10. Lossky K. Review: Hrushevsky - Chairman of the Ukrainian Central Rada / K. Lossky. – К.: Knyhar. – 1918. – № 7. – P. 401-402.
11. On the Central Council and the Council of People's Ministers. – К., 1918. – 96 p.
12. Soldatenko V. Vynnychenko and Petliura: Political portraits of the revolutionary era / V. Soldatenko. – К.: Ideology, 2007. – 621 p.
13. Timoshevski B. History of the Ukrainian government 1917-1919 / B. Timoshevski. – Vienna-Kyiv, 1920. – 32 p.
14. Tishchenko Y. Who is Vynnychenko: Biographer. Essay / Y. Tishchenko. – К., 1917. – 16 p.
15. Hrystyuk P. Notes and materials for the history of Ukrainian revolution 1917-1920 / P. Hrystyuk. – Vienna, 1921. – Ch. 3.

Михайлюк В.П., Шишкова О. Н. НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭЛИТА РЕВОЛЮЦИОННОГО ПЕРИОДА В ПУБЛИКАЦИЯХ СВИДЕТЕЛЕЙ УКРАИНСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ 1917 – 1921 ГГ.

Деятельность и роль личностей в истории очень интересным аспектом исследования, а особенно, если показания о них созданы непосредственно в период кровопролитных событий Украинской революции 1917-1921 гг. Вся противоречивость и неоднозначность в оценке таких выдающихся личностей той эпохи как: М. Грушевский, В. Винниченко, С. Петлюра, Скоропадский представляет огромный объем информации, которую необходимо досконально проработать и изучить для формирования более четкой картины и положения выдающихся деятелей, работавших в то время. После принятия независимости активизировался процесс изучения литературы, связанной с событиями освободительной борьбы в Украине. Среди ученых, которые первыми обратились к этой тематике были: С. Литвин, В. Капелюшный, В. Солдатенко. Эти авторы пытались исследовать тот массив информации, которая была написана во времена деятельности лидеров революционных событий. Также следует обратить внимание на первые биографические публикации революционной эпохи, в частности Ю. Тищенко, В. Кролива, Б. Магмита, а также к этой группе относят и брошюру М. Грушевского «О Центральную Раду и Народных Министров». Однако наибольшее количество публикаций того времени посвященная С. Петлюре. Следует отметить, что именно на примере публикаций о С. Петлюре можно проследить эволюцию взглядов и отходов авторов в сторону фальсификации. По историографический обзор и анализ публикаций биографического характера о представителях национальной элиты, отпечатанные непосредственно в период Украинской революции 1917-1921 гг.

Ключевые слова: национальная элита, украинская революция, историография, построение государства, гетьманщина, директория.

Mihajljuk V.P., Shishkova O. M. NATIONAL ELITE REVOLUTIONARY PERIOD IN PUBLICATIONS UKRAINIAN EYEWITNESSES REVOLUTION OF 1917–1921

Activity and the role of individuals in history is a very interesting aspect of the study, especially if evidence of them created directly during the bloody events of the Ukrainian revolution of 1917-1921. All contradictions and ambiguities in the evaluation of such prominent figures of that era as Hrushevsky, B. Vynnychenko, Petliura, P. Skoropadsky is a huge amount of information that should be thoroughly processed and learned to form a clearer picture of the situation and prominent figures who worked at the time. After the independence intensified process of studying literature related to the events of the liberation struggle in Ukraine. Among the scientists who first addressed this topic were: S. Litvin, V. Hat, V. Soldatenko. These authors tried to investigate a mass of information, which was written at the time of the leaders of the revolutionary events. You should also pay attention to the first biographical publications revolutionary period, including Y. Tishchenko, V. Kroliva, B. Mahmita, and this group includes a brochure and Hrushevsky «On the Central Council of Ministers and the People.» However, most of the publications of the period devoted S. Petliura. It should be noted that it is an example of publications on S. Petliura can trace the evolution of the views of the authors and waste towards fraud. Historiographic overview and analysis of biographical articles about members of the national elite, printed directly during the Ukrainian revolution of 1917-1921.

Key words: national elite ukrainian revolution, historiography, nation-building, hetman, directory.

Рецензент: **Сергієнко Ю.Г.**, доктор історичних наук, професор

Стаття подана
27.04.2012